
تیریز مهندیدن

● مهندس اکتا، مدیعی فسقندیس

سر شناسه	: شفيعى فسقنديس، اکتای، ۱۳۶۷ -
عنوان و پديدآور	: تبریز مهد تمدن / اکتای شفيعى فسقنديس.
مشخصات نشر	: تبریز: اختر، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهري	: ۲۰۰ ص.: مصور : ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۳۹۴-۲
موضوع	: مهندسی ترست نویسی: قیفا
موضوع	: کتابخانه به صورت زیر نویس.
موضوع	: تبریز
موضوع	: تبریز - آثار تاریخی
رده بندی کده	: ۱۳۹۲ ش ۷۴۶/ب/۲۰۷۹ DSR
رده بندی کده	: ۹۵۵/۳۲۲
شماره کتابخانه ملی	: ۲۵۰۶

نشر اختر

تبریز مهد تمدن

مهندس اکتای شفيعى فسقنديس

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد • چاپ اول ۱۳۹۲ • ۲۰۰ صفحه • قطع درختی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۳۹۴-۲

مرکز فروش: تبریز - اول خیابان طالقانی، نشر اختر

تلفن: ۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۹۵۰۰ تومان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

پیش گفتار	۴
مقدمه	۶
نقاط تاریخی و گردشگر	۱۱
مفاخر آذربایجان	۱۰۱
تبریز قدیم	۱۳۴
صنایع دستی تبریز	۱۵۵
غذاهای سنتی تبریز	۱۶۵
شیرینی‌های سنتی تبریز	۱۷۱
اولین‌ها	۱۷۲
مفاخر و مشاهیر آذربایجان	۱۸۰
رویدادهای فرهنگی	۱۸۹
منابع	۱۹۹

کتاب در ایران در فراز و نشیب تاریخ همواره بار آور و مقدس بوده است چه آنکه تاریخ و افسانه در هم گره می خوردند و چه زمانی که صفیر گلوله های دلاوران آذربایجان هنوز در گوشه های پیر زنان و پیر مردان این سرزمین طنین انداز می شد چه در عصر معاصر که جوانان غیورش پرچمداران انقلاب شکوهمند اسلام می شوند و با کوری ها را تقدیم آن می کنند.

آذربایجان را دروازه شرق می نامند و این به خاطر اهمیت سوق الجیش و هم مرز بودن آن با کشورهای ترکیه، ارمنستان و جمهوری آذربایجان می باشد.

تبریز بزرگترین و پر جمعیت ترین شهر این منطقه است که به واسطه از اسلام و به دنبال مسلمان شدن ترکان و تعدادی از پادشاهان مغول نظیر تاتار خان و شیعه شدن الجایتو و کنترل ممالک محروسه ایران توسط حاکمان ترک و مغول (ایلخانان) از این منطقه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار بوده است. مارکوپولو تبریز را شهری بزرگ و با شکوه وصف کرده است

و کلاویخو تبریز را شهری عظیم با ثروت کالای فراوان و بناهای زیبا و مساجد باشکوه و تابناک ترین حمام‌های دنیا یاد کرده و جمعیت آن را به یک میلیون نفر تخمین زده است.

در سده‌های ۱۳ و ۱۴ میلادی تبریز به دارالسلطنه معروف شد.

واحدهای وزن و پول و تقسیم بندی آن برای اولین بار در تبریز تنظیم و کنترل شد. در این دوران اولین اسکناس نیز با نام چاو در شهر تبریز چاپ شد.

در زمان قاجاریه تبریز پایتخت ایران بود و بناهایی نظیر مسجد کبود (گوی مچیت) یادگار این دوران است.

با تشکیل دولت صفوی بسیاری از رخدادهای مهم تاریخی ایران و حتی خاورمیانه بوده تبریز دوباره اهمیت خود را باز می‌یابد و توسط شاه اسماعیل صفوی تبریز به عنوان اولین پایتخت شیعه در جهان مطرح می‌شود.

در دوران قاجار نیز تبریز ولیعهد نشین بود و تمامی این دوران علاوه بر تاریخ مکتوب ابنیه و آثاری نفیس برجای مانده خود نشان دهنده گوشه‌ای از تاریخ شهر تبریز می‌باشد و این موضوع به حق مورد توجه مسئولان استان به خصوص سازمان میراث فرهنگی بوده است.

امیدوارم این کتاب حاضر بتواند تا حدودی نقش خود را به عنوان راهنما برای مسافران و ایران گردان و جهانگردان عزیز ایفا کند. انشا الله

شهرستان- تورش - توریس - تورژ - داورژ - و غیره فراوان یاد کرده اند.^۱
در مورد وجه تمسیه تبریز عده‌ای را عقیده بر این است که در ایالت
آذربایتن (آذربایجان) شهری به نام داورژ وجود داشته که این کلمه به مرور
ان به ناورژ یا تاورژ تغییر یافته بعدها در دوران اسلامی کلمه (ژ) به (ز)
بدل شده در نتیجه داورژ به داوریز و تورژ به توریز و سرانجام به تبریز
تغییر یافته است.^۲

تبریز به سبب موقعیت مناسب خود، در گذشته از مراکز تجاری منطقه به
شمار می‌رفته و امروزه نیز یکی از مراکز مهم صنعتی در سطح ایران
محسوب می‌شود. این شهر در دو سده اخیر، مبدأ بسیاری از تحولات
اجتماعی، فرهنگی و صنعتی در کشور بوده و نقشی کلیدی در تحولاتی
مانند انقلاب مشروطیت، انقلاب شاه و مردم اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ و
مدرنیزه کردن ایران داشته‌است.

مردمان تبریز هم‌اکنون به زبان ترکی آذربایجانی صحبت میکنند. تبریز
در غرب استان آذربایجان شرقی و در منتهی‌الیه شرق و جنوب شرق جلگه
تبریز قرار گرفته‌است. این شهر از سمت شمال به کوه‌های بیکه‌جین و عینالی،
از سمت شمال شرق به کوه‌های گوزنی و باباباغی، از سمت شرق به گردنه
پایان و از سمت جنوب به دامنه‌های کوه سهند محدود شده است. تبریز از
سمت شمال، جنوب و شرق به کوهستان و از سمت غرب به زمین‌های

^۱ - نیکنام لاله ابوب و ذوقی فربرز- تبریز در گذر تاریخ- انتشارات بازار ۱۳۷۴- ص ۳۵

^۲ - عزیز الله بیات - کلیات جغرافیای طبیعی و تاریخی ایران- انتشارات امیر کبیر ۱۳۷۳- ص ۲۰۴

هموار و شوره‌زارهای تلخه‌رود (آجی چای) محدود شده و به شکل یک چاله نسبتاً بزرگ و یا یک جلگه بین کوهی درآمده‌است. ارتفاع این شهر از سطح دریا بین ۱۳۵۰ متر تا ۱۵۵۰ متر در نقاط مختلف آن متغیر بوده و شیب عمومی زمین‌های تبریز به سمت مرکز شهر و سپس به سمت مغرب می‌باشد. سابق تبریز در بین سال‌های ۱۲۸۰ تا ۱۳۶۵ خورشیدی، حدود ۲۰ برابر افزایش پیدا کرده‌است. برپایه آمار موجود، مساحت این شهر از حدود ۷ کیلومتر مربع در سال ۱۲۸۰ خورشیدی به ۱۷,۷ کیلومتر مربع در سال ۱۳۳۵ خورشیدی، ۵۰,۷ کیلومتر مربع در سال ۱۳۵۵ خورشیدی و ۱۴۰ کیلومتر مربع در سال ۱۳۶۵ خورشیدی، رسیده‌است.^۱

از داخل تبریز دو رودخانه می‌کنند؛ اولی تلخه‌رود (آجی چای) که از ناحیه شمال غربی این شهر می‌آید و رودخانه‌ای دائمی محسوب می‌شود و دومی مهران‌رود^۲ که از مرکز تبریز می‌آید و رودخانه‌ای فصلی به شمار می‌رود.

تبریز در شمال غرب کشور قرار گرفته و آب و هوای آن مدیترانه‌ای همراه با باران بهاره‌است.

آب و هوای تبریز استپی خشک با تابستان گرم و خشک و زمستان سرد است. سرمای زمستانی تأثیرپذیرفته از ارتفاع بالا و توپوگرافی کوهستانی منطقه تبریز است. میانگین دما در تیرماه (گرم‌ترین ماه سال)

^۱ - بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، ۱۳۸۰، سرواژه تبریز، ص ۳۸۱

^۲ - قوری چای - میدان چایی

۲۵,۴ درجه سانتی گراد، در دی‌ماه (سردترین ماه سال) ۲,۵- درجه سانتی گراد، در فروردین‌ماه ۱۰,۵ درجه سانتی گراد و در مهرماه ۱۴,۱ درجه سانتی گراد می‌باشد و میانگین سالانه دما ۱۱,۹ درجه سانتی گراد است. تعداد روزهای یخبندان در طول سال به طور متوسط ۱۰۸,۲ روز است که عموماً از اواخر پاییز تا اواخر زمستان را دربر می‌گیرد. آب و هوای تبریز در تابستان‌ها کلاً گرم است؛ اگرچه حرارت به دلیل نزدیکی به کوه سهند و وجود اغشای زیادی در پیرامون شهر تعدیل می‌گردد.

میانگین بارندگی سالانه تبریز مانند بیشتر شهرهای ایران بسیار کم و در حدود ۳۳۰,۱ میلی‌متر در سال است. معمولاً در طول فصل تابستان بارندگی بسیار ناچیز می‌باشد. میانگین بارش در زمستان ۱۱۳,۳ میلی‌متر، در بهار ۱۲۱,۸ میلی‌متر، در تابستان ۲۰,۷ میلی‌متر و در پاییز ۷۴,۳ میلی‌متر است. نوسان بارندگی سالانه از ۵۱۳,۳ میلی‌متر در سال‌های پربارش تا حداقل ۱۹۲,۴ میلی‌متر در سال‌های کم‌بارش گزارش شده که خطر سال‌های سیلابی و خشک‌سالی روشن می‌گردد. گزارش‌های تاریخی از دوران مغول تا سده حاضر بیانگر خسارت‌های عمده‌ای است که سیلاب‌های سنگین - که عموماً در اواخر بهار و اوایل تابستان اتفاق می‌افتد - به شهر وارد کرده‌اند.

